

Satellitkrig

De vita kupolerna får radarstationerna att se ut som jättelika golfbollar i landskapet. Men kupolerna ska skydda radarskärmen och framförallt dölja åt vilket håll parabolerna är riktade.

foto: KSAT (Kongsberg Satellite Services)

på Svalbard

Norska satellitstationer på Svalbard och i Antarktis levererar militära underrättelsesdata till en rad länder, bland annat USA. Verksamheten går stick i stäv med internationella avtal. Samtidigt följer en amerikansk superradar, placerad vid norsk-ryska gränsen, ryska missilövningar.

TEXT NILS LUNDGREN

Norge bryter mot polaravtal?

Svalbardtraktaten från 1920 förbjuder att ögruppen används för krigsändamål, enligt Ryssland förbjuder avtalet all militär verksamhet där. Norge har också förbundit sig att inte använda Antarktis för krigföring. Men i den nya norska boken *Satellitkriget* påstår journalisten Bård Wormdal att de norska satellitstationerna SvalSat och TrollSat används för militära ändamål och att data från satelliterna bland annat hade stor betydelse under det Nato-ledda kriget i Libyen.

Den moderna krigföringen blir alltmer beroende av satelliter – för underrättelseverksamhet, styrning av vapen, kommunikationer och mycket annat. På grund av sin placering på Svalbard men också i Antarktis, har de norska satellitstationerna en unik förmåga. Det är endast de norska baserna som har fördelen att de kan nå de satelliter som går i en bana över polerna oftare än några andra stationer, varje gång de färdas runt jorden.

Det är endast inuti det skyddande höljet som det går att se parabolens riktning.

Under 15 år har Norge byggt upp världens största station för kontroll och dataöverföring för satelliter i polär bana. Den norska satellitstation SvalSat på Svalbard förser ett antal länder med militära underrättelsetjänstsdatabas, däribland USA, Tyskland, Italien, Frankrike, Taiwan, Sydkorea och Indien.

SUPERRADAR. Norge har också accepterat att USA har flyttat den militära radaren Have Stare från Kalifornien till den lilla staden Vardö på gränsen mellan Norge och Ryssland. Radarn följer försöksutskjutningar av interkontinentala missiler från nordvästra Ryssland till Kamtjatka halvön på östra sidan av Ryssland. Den amerikanska radaren samlar in information som är en nödvändig förutsättning för att det amerikanska missilförsvarssystemet ska fungera i en verklig situation. Den ska bidra till attacker mot satelliter, och den är en viktig del av det amerikanska interkontinentala kärnvapensystemet. Den amerikanska radar Have Stare är den mest avancerade i världen av sitt slag. Från sin position nära Nordpolen övervakar den också satelliter i en fast position ovanför ekvatorn, från Kanarieöarna i väster till Pakistan i öster. USA förbehåller sig rätten att också attackera satelliter i världsrymden även om USAs egna satelliter inte blir attackerade. Den amerikanska radarn

Foto: KSAT

Satellitstation SValSat

bevakar oroligheterna i Mellanöstern. I hela det här området, kan USAs radar i Norge följa föremål av en tennisbolls storlek.

Doktrinen för den amerikanska krigföringen i rymden innehåller både defensiva och offensiva åtgärder. Den amerikanska radaren i Norge kommer att användas för båda ändamålen, och radarn har moderniserats för att klara bägge uppgifterna. Kina, Indien och andra länder rustar nu för satellitkrig. Alla krig är nu beroende av satelliter. Det gäller allt från underrättelsetjänst, kommunikation och positionering. Nästa stora krig kommer förmodligen att sprida sig ända till den yttre rymden.

VID SYDPOLEN. Den norska ivern att utnyttja polarområdena för satellit verksamhet begränsar sig inte till enbart Arktis. En liknande satellitbas, TrollSat, etableras i Antarktis. Därmed kan satelliterna hämta data två gånger när de går ett varv runt jorden. Det innebär att satelliternas data är maximalt en halv timme gamla innan de når användarna. Högt värderat av de militära användarna och därmed uppskattat av ägarna till satelliterna. Bård Wormdal anser att Norge bryter mot Antarktis-fördragets förbud mot militära operationer, i avtalets första stycke slås fast att kontinenten bara ska användas för civila insatser.

Anledningen är att den norska satellitstation TrollSat förser USA med data, som bland annat har använts i krigerna i Irak, Afghanistan och Libyen. USA:s militära underrättelsetjänsts favoritsatellit, World View-2, tog exempelvis bilder med hjälp av

Karta: Stig Söderlind

den norska stationen i Antarktis, som avslöjade var Usama bin Ladin fanns och var Gaddafi höll hus.

Hösten 2008 började den norskägda satellitstation TrollSat hämta och lämna uppgifterna från den amerikanska satelliten GeoEye. GeoEye är formellt en kommersiellt driven satellit. Men den militära underrättelsetjänsten NGA har betalat två av de tre miljarder det kostat att utveckla satelliten. GeoEye tar knivskarpa och detaljerade bilder som används för kartlägga och planera krig nu senast under "Operation United Protector" i Libyen, säger Wormdal. Även det amerikanska bolaget DigitalGlobes nya satellit WorldView-1 kommer att använda TrollSat. Den är först och främst en satellit för USA:s underrättelsetjänst.

KOMMERSIELLT. Biträdande direktör Frode Overland Andersen på norska UD anser att den amerikanska satelliten GeoEyes användning av TrollSat inte kränker Antarktisfördragets regler om fredliga ändamål. GeoEye är inte en underrättelsetjänst, den ägs av det civila företaget Geoeeye. Data

Vardöradaren är placerad endast fyra mil ifrån den ryska gränsen, där Ryssland har stora militära baser. Ryska generaler säger offentligt att i ett krig är Vardö ett självklart bombmål.

»» Sverige har en nästan likadan markstation för satelliter vid Kiruna, som Norge har på Svalbard.

Bård Wormdal skriver i boken *Satellitkrigen* om Norges satellitbaser i polarområdena och USA:s radar i Norge.

Foto: Knut-Sverre Horn

från satelliter är kommersiellt tillgängliga för alla användare, inga data levereras direkt till militära användare, inte heller norska.

NEKANDE. Norska UD avvisar påståendet att Norge fortfarande går i spetsen för en militarisering av Antarktis, i samarbete med USA, de säger att Norge inte bedriver någon verksamhet som strider mot Antarktistraktaten. TrollSat är en civil markstation för satelliter drivna i enlighet med fördraget. Antarktisfördraget förbjuder inte nedladdning av civila data som kartor och data väder, även om

sådana uppgifter också kan användas av militären, uppger Frode Overland Andersen.

Wormdal tror att det är sant att data från satelliter är tillgängliga för alla användare. Men satellitbilder med den bästa upplösningen är reserverade för de militära myndigheterna.

Övervakningen som ska ha koll på vad satelliterna används till, d.v.s de norska tillsynsmyndigheterna som ska se till att traktaterna efterlevs, har ingen insyn i vilka data som tas ner. Det försiggår en hel del på Svalbard som allmänheten inte känner till ordentligt. Kanske inte politikerna heller, säger Wormdal som till vardags är journalist på NRK Troms og Finnmark.

INGEN KOMMENTAR. I FN har Norge flera gånger varnat för ökad militär användning av rymden, och krävt en skärpning av de internationella reglerna. Kravet är också inskrivet i officiell politik av den nuvarande norska regeringen. Men verkligheten är en helt annan. Wormdal anser att "Satellitkriget" också borde diskuteras på andra sidan gränsen. Först och främst därför att Sverige har en nästan likadan markstation för satelliter vid Kiruna, som Norge har på Svalbard. De bägge länderna är faktiskt huvudkonkurrenter på den här marknaden. Carl Bildt har varit en av förkämparna för att Sverige och EU ska bygga upp en militär kapacitet i världsrymden. Dessutom bör svenskarna hålla sig informerade om vad som händer i ett grannland och globalt när det gäller militarisering av världsrymden.

Efter boken *Satellitkriget* kom ut, har den blivit en fråga för det norska Stortinget där utrikesminister Jonas Gahr Støre svarade att traktaten inte kränks. De norska myndigheterna vill inte kommentera de nya avslöjanden om USA:s radar i Norge. ■ ■